

## **Sociálna inteligencia vo vzťahu k osamelosti**

Zuzana Molčanová

The Millers Homes for Children Ltd., Nottingham

František Baumgartner

Psychologický ústav AV ČR, Brno

Anna Kaňuková

Recruitment International, Praha

Príspevok vznikol v rámci výskumného zámeru Psychologického ústavu AV ČR

“Člověk v kontextech celoživotního vývoje”, reg. č. VZ AV0Z70250504.

---

### **Abstrakt**

Sociálna a emocionálna inteligencia zohrávajú v súčasnom psychologickom výskume významnú úlohu. Výskumníci sa snažia dokázať ich existenciu ako nezávislých konštruktov a vytvárajú rozličné nástroje ich merania. V našej štúdií sme na skúmanie vzťahu medzi sociálnou inteligenciou a osamelosťou použili metodiku TSIS, Tromsø Social Intelligence Scale, ktorá hodnotí sociálnu inteligenciu a dva dotazníky na meranie osamelosti, UCLA a SELSA-S. Štúdie sa zúčastnilo 275 adolescentov. Zistili sme signifikantné korelácie medzi všetkými subškálami sociálnej inteligencie a oboma nástrojmi na meranie osamelosti.

---

**Kľúčové slová:** sociálna inteligencia, emocionálna inteligencia, osamelosť, TSIS, SELSA-S, UCLA

### **Úvod**

V súčasnej dobe sa neustále mení a zrýchľuje životný štýl, najmä mladých ľudí. Mnoho z nich odchádza za štúdiom alebo za prácou do iných miest alebo do zahraničia. Práve vo veľkých mestách sa najčastejšie objavuje fenomén osamelosti. Človek je obklopený

anonymným davom, v ktorom je náročnejšie nadväzovať hlbšie vzťahy. Napriek tomuto charakteristickému znaku veľkých miest, nie všetci v nich pociťujú osamelosť. Každý sa s danými podmienkami vyrovnáva rôzne a má odlišnú schopnosť vybudovať si svoju sociálnu sieť, prípadne rozdielne zvláda odlúčenie alebo menej častý kontakt s rodinou a priateľmi. Predpokladáme, že to môže byť ovplyvnené odlišnou úrovňou *emocionálnej a sociálnej inteligencie* jednotlivca.

## **Sociálna inteligencia**

Sociálnou inteligenciou sa zaoberalo mnoho autorov už od roku 1920, kedy ju ako prvý definoval Thorndike ako „schopnosť chápať a zvládať mužov a ženy, chlapcov a dievčatá a konať múdro v medziľudských vzťahoch“ (Weisová, Süß 2007, s.220). Thorndike vo svojej definícii rozlišuje kognitívne a behaviorálne prvky sociálnej inteligencie (Weisová, Süß 2007). Mnohí autori neskôr vychádzali z tejto definície. Napriek pomerne dlhému času, ktorý bol výskumu sociálnej inteligencie venovaný, je ešte stále potrebné zaoberať sa jej presnejšou konceptualizáciou a metódami jej merania. V našom výskume sme použili jeden z novších dotazníkov na zisťovanie úrovne sociálnej inteligencie TSIS.

Sociálnu inteligenciu tiež možno vymedziť ako schopnosť človeka porozumieť cíteniu, myslieniu a správaniu iných ľudí a seba samému a na základe tohto porozumenia sa primerane správať (Orosová et al. 2004). Ak je úroveň týchto schopností u človeka nízka, môže to spôsobovať problémy v sociálnych vzťahoch, medzi inými aj osamelosť.

Jednu z najvýznamnejších konceptualizácií vytvoril J. P. Guilford. Vo svojom štrukturálnom modeli chápe sociálnu inteligenciu ako súčasť väčšieho celku inteligencie. Sociálna inteligencia obsahuje 30 odlišných schopností (Weisová, Süß 2007). Behaviorálny obsah sa podľa Guilforda uplatňuje pri uvedomovaní si toho, čo druhý človek cíti, alebo si myslí, čo zamýšľa urobiť, prostredníctvom kľúčov, ktoré získavame z jeho správania; ide teda o chápanie neverbálnych informácií (Jurčová 2000).

Kosmitzki a John (1993) vyčlenili tieto *zložky sociálnej inteligencie*: percepcia psychických stavov a nálad iných ľudí, všeobecná schopnosť vychádzať s inými ľuďmi, poznanie sociálnych pravidiel, vhlad a vnímavosť pre komplexné sociálne situácie, používanie sociálnych techník k manipulácii inými, prevzatie perspektívy iných, sociálna adaptácia.

Jank a Meyer definujú sociálnu schopnosť ako takú schopnosť, ktorá umožňuje ľuďom vstupovať do interakcie s inými v určitom sociálnom kontexte, a to s použitím takých špecifických spôsobov, ktoré sú spoločensky akceptované či oceňované a zároveň prínosné pre obe strany (Vališová 2002). Čím je teda vyššia sociálna schopnosť, tým viac je človek v spoločnosti oceňovaný a obľúbený, a tým menšia je pravdepodobnosť objavenia sa pocitov osamelosti.

Argylova koncepcia prikladá značný význam neverbálnym signálom a schopnosti komunikovať vlastné pocity (Kusá, Maxianová 2001), ktoré sýtia jednu z troch subškál nami použitej metodiky TSIS, a to škálu spracovania sociálnych informácií. Autor teórie zdôrazňuje, že práve neverbálne signály rozhodujú o priebehu a dynamike interakcie. Vplyv komunikovaného obsahu: výraz tváre, tón hlasu a držanie tela môžu meniť, dokonca až zatiť významovosť verbálnej informácie pre jej prijímateľa (Kusá, Maxianová 2001). Toto tvrdenie zvyrazňuje dôležitosť škály spracovania informácií a jej vzťahu k prežívaniu osamelosti.

V kontexte zisťovania vzťahu medzi sociálnou inteligenciou a osamelosťou je dôležité spomenúť aj Maslowovu hierarchiu potrieb, kde potreba spolupatričnosti a lásky patrí medzi základné a Murrayovu koncepciu psychogénnych potrieb, ktorá obsahuje potrebu sociálnej väzby (afiliácie). Podľa Murraya je motív afiliácie zameraný na uzatváranie priateľstiev a priateľské vzťahy s inými. Heckhausen upresňuje, že ide o každodennú a fundamentálnu triedu sociálnych interakcií, ktorá zahŕňa napríklad nadviazanie kontaktu s doposiaľ cudzími alebo ešte málo známymi ľuďmi a správanie takým spôsobom, ktorý obidve strany prežívajú ako uspokojujúci, povzbudzujúci a obohacujúci (Džuka 2005).

Sociálnej inteligencii je venovaných mnoho publikácií a výskumov, z čoho následne pochádza aj viacero teórií, definícií a delení. Silvera, Martinussen a Dahl (2001) uvádzajú, že sociálna inteligencia sa skladá z týchto *komponentov*: vnímavosť pre vnútorné stavy a nálady iných ľudí, všeobecná schopnosť zaoberať sa inými ľuďmi, poznatky o sociálnych normách a sociálnom živote, schopnosť orientovať sa v sociálnych situáciách, využívanie sociálnych techník umožňujúcich manipulovať, jednanie s inými ľuďmi, sociálna príťažlivosť (čaro) a sociálna adaptácia.

Riggio (podľa Kusá, Maxianová 2001) hovorí o *psychometricky orientovanom prístupe k deleniu sociálnych zručností*, kde základné sociálne zručnosti sú založené na rozlíšení procesov vysielania (sending) a prijímania (receiving) informácie. Existujú tri základné *druhy sociálnych zručností* a to expresivita, senzitivita a regulácia. Ďalej tieto spôsobilosti delí na neverbálne (emocionálne) spôsobilosti a verbálne (sociálne) spôsobilosti (Tab.1).

**Tabuľka 1 Delenie sociálnych zručností (Riggio, podľa Jurčová 2000)**

emocionálna	← <b>expresivita</b> →	sociálna
- neverbálna komunikácia		- iniciovanie a riadenie rozhovoru
- schopnosť sprostredkovať emócie		
emocionálna	← <b>senzitivita</b> →	sociálna
- porozumenie neverbálnych správ		- spôsoby a prejavy soc. správanie
- prežívanie s inými		iných a vlastné
emocionálna	← <b>kontrola</b> →	sociálna
- regulovanie emocionálnych prejavov		- soc. sebaaprezentácia
- utajovanie citov		- hranie rolí
		- riadenie konverzácie

Týmto delením sociálnych zručností na sociálne a emocionálne sa dostávame k ďalšiemu dôležitému termínu, ktorým je emocionálna inteligencia.

## **Emocionálna inteligencia**

V súvislosti so sociálnou inteligenciou je vhodné spomenúť tematicky blízku *emocionálnu inteligenciu*. Aj v prípade emocionálnej inteligencie možno predpokladať vzťah k prežívaniu osamelosti. Nie je dôležité koľko ľudí, sociálnych vzťahov človek má, ale ako vníma a prežíva ich kvalitu. Schopnosti človeka pri tvorbe a rozvíjaní sociálnych vzťahov sú rôzne. Denham zistil, že emocionálne kompetencie sú spojené so sociálnym úspechom už u detí predškolského veku a neskôr ovplyvňujú ich sociálno-emocionálne fungovanie (Ciarrochi, Forgas, Mayer 2006). Forgas vo svojom výskume popísal, že ak človek vstupuje do kontaktu s druhými ľuďmi v dobrej nálade, jeho prejav je sebavedomejší, komunikatívnejší, priateľskejší, a tým aj efektívnejší (Ciarrochi, Forgas, Mayer 2006). Emocionálna inteligencia preukazuje pozitívne korelácie so šťastím, životnou spokojnosťou, veľkosťou a kvalitou sociálnej siete a negatívne korelácie s depresiou, náchylnosťou k depresiám a osamelosťou (Austínová, Saklofske 2007).

Mayer, Salovey a Caruso (2004) definujú emocionálnu inteligenciu ako schopnosť uvažovať nad emóciami a schopnosť emócií zlepšiť myslenie. Umožňuje rozpoznávať význam emócií a ich vzťahov, využívať emócie pri myslení a riešení problémov. Obsahuje štyri aspekty, a to vnímanie emócií, využívanie emócií pri myšlienkových procesoch, porozumenie emóciám a riadenie emócií u seba a iných. Goleman (1996), ktorý spopularizoval pojem emocionálnej inteligencie, neposkytuje presnú definíciu, no skôr ju charakterizuje ako zoznam osobnostných a sociálnych charakteristík, medzi ktoré patria napr.: emocionálne sebauvedomenie, emocionálna sebakontrola, dôveryhodosť, adaptabilita, tímová spolupráca a

i. Dôležitou je aj práca Bar-Ona, ktorý charakterizuje emocionálnu inteligenciu ako skupinu nekognitívnych kompetencií, ovplyvňujúcich schopnosť uspieť vo vyrovnávaní sa s tlakom a požiadavkami prostredia (Bar-On 2000). Byť emocionálne a sociálne inteligentný znamená, podľa tohto autora, efektívne rozumieť sebe samému, vyjadriť sa, rozumieť iným a budovať s nimi pozitívne vzťahy, úspešne zvládať každodenné požiadavky, výzvy a tlak. Znamená to tiež efektívne zvládať personálne, sociálne zmeny a zmeny prostredia realistickým a efektívnym spôsobom. K tomu je potrebné byť dostatočne optimistický, pozitívny a sebamotivovaný (Bar-On 2007).

Aj iné teórie zdôrazňujú význam emócií a emocionálnej inteligencie pri budovaní interpersonálnych vzťahov. Jednou z nich je teória Petridesa a Furnhama, ktorí popisujú nasledujúce *komponenty emocionálnej inteligencie*: adaptabilita, asertivita, emočné hodnotenie (seba a iných), vyjadrovanie emócií, riadenie emócií (druhých), emočná regulácia, impulzivita, vzťahové schopnosti, sebaúcta, sebamotivácia, sociálne kompetencie, riadenie stresu, charakterová empatia, charakterové šťastie, charakterový optimizmus (Petrides, Furnham 2000)

## **Osamelosť**

S osamelosťou sa ľudia v dnešnej dobe stretávajú dosť často. Môže byť spôsobená rozdielnymi príčinami ako napríklad sťahovanie, strata blízkej osoby, rozvod, narušená komunikácia, ľudia bez rodiny, narušené vzťahy v rodine, prípadne byť aj symptómom iných sociálnych a psychických problémov. Tieto príčiny sa zvyčajne delia na situačné, vývinové a interné. Keďže dôsledky osamelosti môžu byť častokrát závažné, ako napríklad depresia, ohrozenie života, poruchy spánku, rakovina, považujeme za dôležité venovať sa tejto téme (Tournier 1998, Smith 1988).

Do popredia záujmu sa dostáva aj fenomén, ktorý vznikol relatívne v nedávnej dobe. Príčinou sú spoločenské, technické a ekonomické podmienky, ktoré ľuďom umožňujú zaoberať sa osobným rastom, čo spôsobuje hodnotové a ekonomické rozdiely nepriaznivé pre partnerské spolužitie. Zvýšená kontrola pôrodnosti má za následok odsúvanie manželstva a počatia detí do neskoršieho veku. Deti sú vychovávané v duchu podpory nezávislosti. Jav života bez partnera vzniká na priesečníku protikladných spoločenských síl, a to globalizácie a reakcie na ňu. Napríklad v Rusku žilo v roku 2005 polovica žien bez životného partnera, z toho 11% rozvedených a 18% vdov. Tradičný model rodiny z minulosti, ktorý presadzuje spojenie a závislosť dvoch ľudí, ktorí sa majú podporovať po každej stránke a kráčať spolu životom dnes už zďaleka neplatí. Mladí ľudia sa snažia užiť si čo najdlhšie slobodného života, nechcú sa viazať. Sú reprezentantmi životného štýlu „single“ (Kaiserová 2005).

Osamelosť je subjektívne prežívanie nedostatku sociálnych kontaktov, ktorý môže byť prežívaný jednak v neprítomnosti ľudí a jednak aj v prítomnosti mnohých ľudí, pričom však chýba adekvátny kontakt (Výrost, Baumgartner 2001).

Ďalšie definície poukazujú najmä na *subjektívne vnímanie osamelosti*. Sermat hovorí o rozpore medzi ideálnymi a vnímanými vzťahmi, o rozdiel medzi počtom priateľov, ktorých by si želal mať a ktorých reálne má a Sullivan opisuje osamelosť z psychoanalytického uhla pohľadu ako zážitok zlyhania v uspokojovaní základnej potreby intimity (Jones, Hebb 2003).

Osamelosť sa tiež vyskytuje vtedy, keď jednotlivec považuje svoje zapojenie do sociálnych vzťahov za slabšie a menej uspokojivé, ako by si sám želal (Výrost, Baumgartner 2001).

Z daných definícií usudzujeme, že vnímanie osamelosti jedincom a vyrovnávanie sa s ňou je subjektívne a jednotlivci sa líšia v spôsoboch zvládania osamelosti, odlúčenia od blízkych osôb, ako aj v schopnosti vytvoriť uspokojujúcu sieť sociálnych vzťahov. Na základe týchto definícií predpokladáme súvis osamelosti so sociálnou a emocionálnou inteligenciou.

Počas posledných 20 rokov zaoberania sa osamelosťou boli vytvorené dva hlavné koncepty. Jedna perspektíva hovorí o tom, že osamelosť je unitárny stav, ktorý variuje iba v intenzite. Alternatívna Weissova konceptualizácia chápe osamelosť ako zážitok multidimenzionálny a odlišuje dva typy osamelosti: emocionálnu a sociálnu. Tieto dva typy osamelosti môžu byť na sebe nezávislé. Weiss určil dva špecifické druhy vzťahov majúce vplyv na prežívanie osamelosti, a to afiliácia a pripútanie sa (Di Tomasso, Brannen, Best 2004). Afiliácia sa opisuje ako potreba láskyplných vzťahov, priateľstvo, rodina, kolegiálne vzťahy (Džuka 2005). Ich deficit spôsobuje sociálnu osamelosť (Výrost, Baumgartner 2001). Pripútanie sa nachádza v blízkom intímnom vzťahu, matka a dieťa, partneri. Deficit v týchto vzťahoch môže viesť k pocitom emocionálnej osamelosti (Di Tomasso, Brannen, Best 2004).

Súvislosť osamelosti so sociálnou a emocionálnou inteligenciou zistili aj Solano a Koester, ktorí spájajú osamelosť so zvýšenou úrovňou sociálnej anxiety a hanblivosti a zároveň s nižším stupňom sebaúcty a asertivity (Výrost, Baumgartner 2001). Nurmi (1997) konštatuje, že ľudia s nízkym sebahodnotením sú menej úspešní v iniciovaní zmysluplných vzťahov v porovnaní s ľuďmi s vyšším sebahodnotením.

Ďalšie výskumy potvrdili významné vzťahy medzi prežívaním osamelosti a sociálnymi správaním a sociálnymi vzťahmi. Chen et al. (2004) vo svojej medzinárodnej štúdií, ktorej sa zúčastnilo 2263 detí vo veku od 9 do 12 rokov pochádzajúce z Brazílie, Kanady, Číny a Talianska, zistil že celkový vzorec vzťahov medzi sociálnym správaním, rovesníckymi vzťahmi a osamelosťou sa v rámci vzoriek líšil. Sociabilita bola pozitívne asociovaná s rovesníckymi vzťahmi, pričom mali negatívny nepriamy vplyv na osamelosť vo všetkých štyroch vzorkách. Plachosť a citlivosť bola priamo asociovaná s osamelosťou u brazílskych a talianskych detí a nepriamo cez rovesnícke vzťahy u kanadských detí, ale neboli asocio-

vané s osamelosťou u čínskych detí. Výsledky hovoria, že podstata detskej osamelosti je ovplyvnená sociokultúrnym kontextom.

Výskum uskutočnený Rokachovou (2000) skúmal vplyv veku a rodu na percipované príčiny osamelosti. Zúčastnilo sa ho 711 participantov, rôznych vekových kategórií, pričom najmladší mal 13 a najstarší 80 rokov. Výsledky indikujú, že príčiny osamelosti sú vnímané rozlične v závislosti od veku a rodu. Najvyššie priemerné skóre v osamelosti dosahovali probandi vo vekovom rozmedzí od 19 do 30 rokov, pričom seniori dosahovali najnižšie priemerné skóre. Zistilo sa aj to, že ženy skórovali vyššie v osamelosti ako muži.

## **Zameranie výskumu**

Cieľom nášho výskumu bolo overiť existenciu vzťahu medzi osamelosťou a sociálnou inteligenciou. Chceli sme zistiť, či existuje rozdiel v prežívaní osamelosti medzi mužmi a ženami a taktiež, či existuje rozdiel medzi mužmi a ženami v úrovni sociálnej inteligencie. Formulovali sme nasledovné hypotézy:

H 1: Predpokladáme, že existuje rozdiel v prežívaní osamelosti medzi mužmi a ženami.

H 2: Predpokladáme, že neexistuje rozdiel v úrovni sociálnej inteligencie medzi mužmi a ženami.

H 3: Predpokladáme, že prežívanie osamelosti súvisí s úrovňou sociálnej inteligencie.

## **Výskumná vzorka**

Vzorku tvorilo 219 študentov stredných škôl a 56 študentov vysokej školy (študenti psychológie FF PU v Prešove). Spolu to bolo 275 osôb. Vekový priemer bol 18,86. Vekové rozpätie vzorky bolo 16 – 40 rokov. Výskumný súbor pozostával zo 186 žien a 89 mužov.

## **Výskumné metodiky**

V našom výskume sme použili tri metodiky. Sociálnu inteligenciu sme zisťovali Škálou sociálnej inteligencie TSIS. Osamelosť bola skúmaná dvoma dotazníkmi, a to SELSA-S a UCLA. Dotazník SELSA-S je v slovenských podmienkach nový, chceli sme overiť jeho vlastnosti a porovnať ho s používaným a overeným dotazníkom osamelosti UCLA. Dotazník SELSA-S preložila a prvýkrát použila Kaňuková (2005).

### Škála sociálnej inteligencie Tromsø - TSIS

Autormi tejto metodiky sú Silvera, Martinussen a Dahl a vznikla v roku 2001. Má tri subškály, pričom každú zo subškál tvorí 7 položiek dotazníka, teda spolu 21 položiek. Prvou je škála spracovania sociálnych informácií (social information processing = SP), druhou je škála sociálnych spôsobilostí (social skills = SS) a treťou je škála sociálnej vnímavosti (social awareness = SA). Autori uvádzajú hodnoty Cronbachovej  $\alpha$  pre jednotlivé subškály nasledovne: SP = 0,79; SS = 0,85; SA = 0,72 (Silvera, Martinussen a Dahl 2001). Položky sú hodnotené na 7 bodovej škále, pričom 1 znamená vystihuje ma veľmi slabo a 7 znamená vystihuje ma to veľmi dobre. Vo výskume uskutočnenom v SR (Baumgartner, Vasiľová 2005) boli hodnoty Cronbachovej alfa pre jednotlivé subškály SP= 0,82, SS= 0,74, SA= 0,74 a celkovo pre škálu TSIS  $\alpha$ = 0,84.

### SELSA - S Krátka verzia sociálnej a emocionálnej škály osamelosti pre dospelých

Metodiku SELSA – S, tvorí 15 položiek vybraných z originálnych subškál multidimenzionálnej škály SELSA a to sociálnej, romantickej a rodinnej (DiTomasso1997). Dotazník je konzistentný s Weissovým rozlišovaním medzi zážitkom emocionálnej izolácie (emocionálnej osamelosti) a zážitkom sociálnej izolácie (sociálnej osamelosti). Rozlišuje aj dve oblasti emocionálnej osamelosti, a to rodinnú emocionálnu osamelosť a romantickú emocionálnu osamelosť. Respondenti odpovedajú na 7 bodovej Likertovej škále. Cronbachova  $\alpha$  pre tento dotazník dosahuje hodnotu od  $\alpha$  = 0,87 až po  $\alpha$  = 0,90. Korelácie medzi jednotlivými subškálami sú štatisticky významné, ale nízke, čo potvrdzuje že síce medzi subškálami existuje vzťah, ale nemerajú to isté. V podmienkach nášho výskumu sme zistili nasledovné hodnoty reliability pre jednotlivé subškály  $\alpha$  = 0,76 pre romantickú subškálu,  $\alpha$  = 0,82 pre rodinnú subškálu a  $\alpha$  = 0,79 pre sociálnu subškálu a celkove pre škálu  $\alpha$  = 0,78.

### Škála na meranie osamelosti UCLA

Škála UCLA reprezentuje jednodimenzionálny prístup. Bola vytvorená Russelom, Peplauom a Cutronom v roku 1980 vychádzajúc z Weissovej teórie. Tvorí ju 20 výrokov, ktoré respondenti posudzujú na štvorbodovej stupnici od „nikdy“ po „veľmi často“. Vyššie hodnoty skóre indikujú menšie prežívanie osamelosti a teda nízke hodnoty hrubého skóre znamenajú zvýšené prežívanie osamelosti.



## Výsledky

V tabuľke 2 uvádzame výsledky t-testov pre porovnanie mužov a žien v prežívaní osamelosti.

**Tabuľka 2: Porovnanie mužov a žien v škálach osamelosti**

	Rod	Priemer	SD	T	Sig.
UCLA	ženy	3,26	0,39	2.337	0,020 *
	muži	3,14	0,47		
SELSA-S					
Rodinná subškála	ženy	2,37	1,35	-2.551	0,012 *
	muži	2,79	1,26		
Romantická subškála	ženy	3,97	1,69	-1.957	0,051
	muži	4,37	1,40		
Priateľská subškála	ženy	2,29	1,07	-2.921	0,004 **
	muži	2,71	1,24		

Poznámka: \* rozdiel je signifikantný na hladine významnosti 0,05

\*\* rozdiel je signifikantný na hladine významnosti 0,01

Štatistická analýza t- testom pre dva nezávislé výbery potvrdila prvú hypotézu signifikantných rozdielov v prežívaní osamelosti medzi mužmi a ženami. Štatisticky významne sa lišili výsledky v dotazníku na meranie osamelosti UCLA, ako aj v dvoch subškálach dotazníka SELSA-S, a to v rodinnej a priateľskej subškále. Ukázalo sa, že muži prežívajú intenzívnejšie pocity osamelosti ako ženy.

Nasledujúca tabuľka 3 uvádza porovnanie skupín mužov a žien v sociálnej inteligencii.

**Tabuľka 3 T-test pre rod a sociálnu inteligenciu**

	Rod	Priemer	SD	t	Sig
TSIS					
Spracovanie sociálnych informácií	ženy	4,93	0,84	1,386	0,167
	muži	4,76	1,07		
Sociálne zručnosti	ženy	4,57	0,97	0,315	0,753
	muži	4,52	1,17		
Sociálna vnímavosť	ženy	4,55	1,04	-0,151	0,880
	muži	4,58	0,96		

Štatistickým spracovaním dát sa druhá hypotéza taktiež potvrdila. Použitím t –testu pre dva nezávislé výbery sme totiž nezistili rozdiel v úrovni sociálnej inteligencie podľa rodu.

V tabuľke 4 sú uvedené hodnoty korelačných koeficientov osamelosti a sociálnej inteligencie na základe dát celého výskumného súboru.

**Tabuľka 4 Pearsonov korelačný koeficient osamelosti a sociálnej inteligencie**

	UCLA	Rodinná s.	Romantická s.	Priateľská s.
Spracovanie sociálnych informácií	0,281**	-0,065	-0,093	-0,267**
Sociálne zručnosti	0,467**	-0,098	-0,194**	-0,340**
Sociálna vnímavosť	0,287**	-0,201**	-0,126*	-0,251**

Poznámka: \* korelácia je významná na hladine významnosti 0,05

\*\* korelácia je významná na hladine významnosti 0,01

Na základe korelácií môžeme konštatovať, že osamelosť meraná dotazníkom UCLA významne súvisí so všetkými tromi subškálami dotazníka na meranie sociálnej inteligencie. Negatívne korelácie komponentov sociálnej inteligencie so subškálami dotazníka SELSA-S vyjadrujú významný vzťah, ktorý naznačuje, že čím je sociálna inteligencia vyššia, tým nižšie skóre dosahuje respondent v teste osamelosti. Intenzívnejšie prežívanie osamelosti je teda spojené so slabšou úrovňou sociálnej inteligencie.

Tabuľka 5 popisuje korelácie medzi novou metodikou na meranie osamelosti SELSA-S a skôr používaným dotazníkom UCLA.

**Tabuľka 5 Pearsonov korelačný koeficient metodík na meranie osamelosti**

	UCLA
SELSA-S	
Rodinná subškála	-0,435**
Romantická subškála	-0,254**
Priateľská subškála	-0,751**

Poznámka: \*\* korelácia je významná na hladine významnosti 0,01

Uvedené korelačné koeficienty sú štatisticky významné a poukazujú na vzťah medzi dvoma škálami merajúcimi osamelosť. Osobitne je tesná je súvislosť subškály priateľstva SELSA-S a UCLA. Negatívne korelačné koeficienty súvisia s rozdielnou polaritou hrubého skóre v jednotlivých dotazníkoch.

## Diskusia

V uskutočnenom výskume sa potvrdili všetky tri hypotézy. Zistili sme, že muži prežívajú intenzívnejší pocit osamelosti ako ženy. Možno to dať do spojitosti s tým, ženy formujú priateľstvá rozdielne ako muži, sú v nich otvorenejšie a zdieľajú spolu osobné informácie. Mužské priateľstvá sú založené skôr na spoločných záujmoch a aktivitách, kde je menej priestoru na zdieľanie spoločných problémov. Intímne partnerstvo predstavuje zisk nových zážitkov, ale zároveň sa treba aj niečoho vzdať. Tento fakt predstavuje dôvod, prečo najmä u chlapcov nie je trvalejší vzťah v období adolescencie bežný (Vágnerová 2000). V dnešnej dobe sa mení pohľad na prejavovanie emócií mužmi. Tieto výsledky považujeme za pozitívne z hľadiska mužskej otvorenosti pri vyjadrovaní svojich pocitov, akým napríklad je aj osamelosť.

Na základe väčšej časti predchádzajúcich výskumov sme predpokladali, že medzi mužmi a ženami nebude signifikantný rozdiel v celkovej úrovni sociálnej inteligencie, čo aj výsledky preukázali. Bar-On (2000) tvrdí, že muži a ženy sa nelíšia v celkových emocionálnych a sociálnych kompetenciách. Popisuje, že rozdiely medzi ženami a mužmi existujú, no v jednotlivých komponentoch. Ženy majú vyššie interpersonálne schopnosti, sú empatickejšie, viac sociálne zodpovedné, muži majú vyššiu intrapersonálnu kapacitu, stres manažment, sú flexibilnejší, adaptabilnejší a optimistickejší, na základe čoho možno predpokladať, že dané schopnosti sa vzájomne dopĺňajú a nahrádzajú a vytvárajú tak podobné hodnoty celkovej sociálnej inteligencie. Na druhej strane v citovanom výskume Baumgartnera a Vasiľovej (2005) boli zistené štatisticky významné diferencie v prospech žien v subškálach sociálnej vnímavosti a sociálnych spôsobilostí. Výsledky porovnávania rodových rozdielov teda nevyznievajú jednoznačne.

Sociálna inteligencia preukázala významný vzťah s prežívaním osamelosti. Vyššia osamelosť sa spája s nižšími úrovňami sociálnej vnímavosti, sociálnych zručností a spravidla aj spracovania sociálnych informácií. Deniz (2005) realizoval podobný výskum na študentoch v Turecku. Zistil, že hodnoty priemerného skóre v meraniach sociálnych zručností boli u respondentov, ktorí nemali partnerský vzťah a pociťovali vyššiu osamelosť signifikantne nižšie v porovnaní so študentami, ktorí mali partnerský vzťah. Murrayova koncepcia psychogénnych potrieb obsahuje aj potrebu väzby, teda motív afiliácie, zameraný na uzatváranie priateľstiev a priateľské vzťahy s inými (Džuka 2005). Pri ich budovaní zohráva emocionálna (podobne aj sociálna) inteligencia významnú úlohu.

Obdobie adolescencie patrí z pohľadu celoživotného vývoja jednotlivca ku kľúčovým. Dôležitým aspektom tohto obdobia je formovanie vlastnej identity, čo sa realizuje aj prostredníctvom procesu interpersonálnej interakcie. Prežívanie pocitov osamelosti nepredstavuje práve optimálny stav, hoci záleží na intenzite a dĺžke zažívania pocitov opustenosti, nedostatku adekvátnych kontaktov s inými ľuďmi. Preto skúmanie súvislostí tohto fenoménu s charakteristikami, ktoré vypovedajú o schopnostiach jednotlivca efektívne vychádzať

s inými ľuďmi je určite zmysluplné. Bolo to aj východiskom realizovaného výskumu, výsledky ktorého overili očakávaný vzťah sociálnej inteligencie a osamelosti. Zároveň platí, že osamelosť je podmienená rôznymi okolnosťami, takže rozhodne ju nemožno odvodzovať len od nižšej úrovne sociálnej inteligencie a jej aspektov. Je to len časť podstatne komplexnejšieho celku.

## Záver

Sociálna a emocionálna inteligencia sú koncepty s možným značným využitím v praxi, napr. ako faktory, ktoré ovplyvňujú výkonnosť a úspešnosť v škole, v práci a pod. Aj to je dôvod, pre ktorý je potrebné venovať im pozornosť v ďalších výskumoch. Ďalším dôvodom je konceptualizácia oboch konštruktov. Ako uvádzajú Austinová a Saklofske (2007), sú to problematické konštrukty, čo vyplýva jednak z medzier v ich doterajšom skúmaní, jednak z ich ponímania na hranici medzi poznávacími procesmi a emóciami. V našom výskume sme skúmali vzťah sociálnej inteligencie a osamelosti a overili sme predpoklad, že prežívanie osamelosti sa spája s nižšími úrovňami komponentov sociálnej inteligencie. Na pozadí toho, že sociálna inteligencia patrí k prediktorm uplatňovania interpersonálnych zručností v interakcii, možno dosiahnuté výsledky posudzovať ako zmysluplné. Výsledky výskumu poukázali aj na uspokojivé psychometrické ukazovatele dotazníkov TSIS na zisťovanie úrovne sociálnej inteligencie a SELSA-S na meranie osamelosti.

## Literatúra:

1. AUSTINOVÁ, E. J., SAKLOFSKE, D. H. (2007): Příliš mnoho typů inteligence? O podobnostech a rozdílech mezi sociální, praktickou a emoční inteligencí. In Schulze R., Roberts R. D. (Eds): Emoční inteligence. Praha: Portál, pp. 127-148.
2. BAR-ON, R., PARKER J. (2000): The Handbook of Emotional Intelligence. Jossey Bass. San Francisco: A Willey Imprint.
3. BAR-ON, R. (2007): What it means to be emotionally and socially intelligent according to the Bar-On model. <http://www.reuvenbaron.org/bar-on-model/essay.php?i=4>
4. BAUMGARTNER, F., VASILOVÁ, K. (2006): K problematike merania sociálnej inteligencie. In Blatný M., Vobořil D., Květon P., Jelínek M., Sobotková V., (Eds): Sociální procesy a osobnost 2005. Brno: Psychologický ústav AV ČR, 8-16.
5. CHEN, X., He, Y., DE OLIVEIRA, A.M., COCO A.L., ZAPPULLA, C., KASPAR, V., SCHNEIDER, B., VALDIVIA, I.A., CHI-HANG TSE, H., DESOUZA, A. (2004): Loneliness and social adaptation in Brazilian, Canadian, Chinese and Italian children: a

- multi-national comparative study. *Journal of Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*. Vol. 45, Issue 8, pp. 1373-1384.
6. CIARROCHI, J., FORGAS, J.P., MAYER, J.D. (2006): *Emotional Intelligence in Everyday Life*. Hove: Psychology Press.
  7. DENIZ, M.E., HAMARTA, E., ARI, R. (2005): An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior & Personality, An International Journal*, Vol. 33, Issue 1, pp. 19-32.
  8. DI TOMASSO, E., BRANNEN, C., BEST, L.A. (2004): Measurement and validity characteristics of the short version of The social and emotional loneliness scale for adults. *Educational and Psychological Measurement*, Vol. 64, No.1, pp. 99-119.
  9. DŽUKA, J. (2005): *Motivácia a emócie človeka*. Prešov: Prešovská univerzita. Filozofická fakulta.
  10. GOLEMAN, D. (1996): *Emotional intelligence*. London: Bloomsburry Publishing.
  11. JONES, W.H., HEBB, L. (2003): The experience of loneliness: Objective a subjective factors. *The International scope Review*, Vol. 5, Issue9, pp. 42.
  12. JURČOVÁ, M. (2000): Sociálna kompetentnosť tvorivých adolescentov- jej kognitívne a osobnostné zdroje. *Československá psychologie*, roč. 44, č.6, s. 481-459.
  13. KAISEROVÁ, K. (2005): *Samota jako partner*. Praha: Mladá fronta, 2005.
  14. KAŇUKOVÁ, A. (2005): *Osamelosť*. Nepublikovaná diplomová práca. Prešov: Prešovská univerzita, Filozofická fakulta, Katedra psychológie.
  15. KOSMITZKI, C., JOHN, O. P. (1993): The implicit use of explicit conceptions of social intelligence. *Personality and Individual Differences*, Vol. 15, pp. 11-23.
  16. KUSÁ, D., MAXIANOVÁ, D. (2001): Rodovosť emocionality – jej význam a podoby v sociálnej kompetencii mužov a žien. *Československá psychologie*, roč. 45, číslo 5, s. 451-459.
  17. MAYER J. D., SALOVEY P., CARUSO D. R. (2004): Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*, Vol.15, No.3, pp. 197-215.
  18. NURMI, J.E., TOIVONEN, S., SALMELA-ARO, K., ERONEN, S. (1997): Social Strategies and Loneliness. *Journal of Social Psychology*. Vol. 137, Issue 6, pp. 764-777.
  19. OROSOVÁ, O., SARKOVÁ, M., MADARASOVÁ GECKOVÁ, A., KATRENIÁKOVÁ, Z. (2004): Sociálna inteligencia, sociálna kompetencia – definície a prístupy v ich skúmaní. *Československá psychologie*, roč. 48, č. 4, s. 306-315.
  20. PETRIDES, K. V., FURNHAM, A. (2000): On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, Vol. 29, pp. 313-320.
  21. ROKACH, A. (2000): Perceived Causes of Loneliness in Adulthood. *Journal of Social Behavior & Personality*, Vol. 15, Issue 1, pp. 67-84.

22. SILVERA, D. H., MARTINUSSEN, M., DAHL, T. I. (2001): The Tromso Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, Vol. 42, pp. 313-319.
23. SMITH E.(1988): Fighting cancerous feelings; warning: scientists haven't determined that repressed emotions are hazardous to your health – yet. *Psychology Today*.  
[http://web.archive.org/web/20040917221731/http://www.findarticles.com/p/articles/mi\\_m1175/is\\_n5\\_v22/ai\\_6622819](http://web.archive.org/web/20040917221731/http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m1175/is_n5_v22/ai_6622819)
24. TOURNIER, P. (1998): *Osamělost mezi lidmi*. Praha: Návrat domů.
25. VÁGNEROVÁ, M. (2000): *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál.
26. VALIŠOVÁ, A. (2002). *Asertivita v prostředí školy a rodiny. Pedagogické a psychologické kontexty v teorii a praxi*. Praha: ISV nakladatelství.
27. VÝROST, J., BAUMGARTNER, F. (2001): Sociálna opora a osamelosť. In: Výrost, J., Slaměník, I. (Eds.): *Aplikovaná sociální psychologie II*. Praha: Grada, s. 113-128.
28. WEISOVÁ, S., SÜSS, H. M. (2007): Sociální inteligence: přehled a kritická diskuse konceptů měření. In Schulze R., Roberts R.D.(Eds): *Emoční inteligence*. Praha: Portál, s. 219-245.

---

## Social Intelligence in Relation with Loneliness

### Abstract

Social intelligence and emotional intelligence play an important role in current research. Researchers prove their existence as independent constructs and produce diverse methods of measurement. In our study of the relationship between social intelligence and loneliness we used TSIS, Tromso Social Intelligence Scale to assess social intelligence and two questionnaires, UCLA and SELSA-S, to assess loneliness on 275 adolescent participants. We found significant correlations between all the subscales of the social intelligence and both measures of loneliness.

---

**Key words:** social intelligence, emotional intelligence, loneliness, TSIS, SELSA-S, UCLA